

Podpora otevřeného přístupu k publikovaným výsledkům výzkumu a vývoje

Návrh

na rozšíření iniciativy Asociace knihoven vysokých škol České republiky (AKVŠ ČR) pro podporu otevřeného přístupu podpisem Berlínské deklarace

Berlínská deklarace o otevřeném přístupu ke znalostem v přírodních a humanitních vědách¹ je jedním z klíčových dokumentů hnutí otevřeného přístupu (vedle Budapešťské iniciativy² a Prohlášení z Bethesdy³). Tyto tři iniciativy vymezují základní principy otevřeného přístupu.

„Otevřený přístup (Open Access, OA) znamená okamžitou online volnou dostupnost vědeckých výstupů bez dalšího omezování užití díla, které bývá obvykle stanoveno ve smlouvách s vydavatelem. Otevřený přístup se týká těch výstupů, které vědci běžně poskytují bezplatně ke zveřejnění; zahrnuje recenzované vědecké články, konferenční příspěvky a datové soubory různého typu.“⁴

AKVŠ ČR se hlásí k principům otevřeného přístupu k informacím a k přesvědčení, že všeobecný a spravedlivý přístup k informacím je zásadní pro sociální, vzdělávací, kulturní, demokratický a ekonomický blahobyt lidí, komunit a organizací.

Mezi signatáři Berlínské deklarace jsou vědecké a výzkumné organizace, univerzity, grantové agentury, vědecké společnosti, národní i mezinárodní organizace, včetně těch, které zastupují knihovny (IFLA, LIBER, ARL, ACRL, CARL, CLA). Od 22. 10. 2003 do 16. 1. 2012 Berlínskou deklaraci podepsalo 361 signatářů⁵ z celého světa. Z České republiky dosud svůj podpis připojili zástupci čtyř organizací: GAČR (2008), AV ČR (2008), MU (2010) a MAGNANIMITAS⁶ (2011).

Členské instituce AKVŠ ČR svým souhlasem s podpisem Berlínské deklarace vyjadřují souhlas s principy otevřeného přístupu a zároveň přijímají závazek, že budou šíření myšlenek otevřeného přístupu podporovat konkrétními praktickými kroky.

¹ Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities, <http://oa.mpg.de/lang/en-uk/berlin-prozess/berliner-erklarung/>

² Budapest Open Access Initiative, <http://www.soros.org/openaccess/>

³ Bethesda Statement on Open Access Publishing, <http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>

⁴ <http://www.openaire.eu/cs/open-access/open-access-overview>

⁵ <http://oa.mpg.de/lang/en-uk/berlin-prozess/signatoren/>

⁶ <http://www.magnanimitas.cz/>

Politika otevřeného přístupu AKVŠ ČR

AKVŠ ČR očekává, že se zástupci knihoven členských institucí aktivně zapojí do propagace myšlenek otevřeného přístupu na svých univerzitách.

To znamená, že budou:

- **zvyšovat povědomí o otevřeném přístupu** na svých univerzitách běžnými komunikačními prostředky, např. vzdělávacími akcemi, publikačními aktivitami či zapojením do mezinárodní propagační akce Open Access Week;
- **podporovat rozvoj otevřeného přístupu** prosazováním obou cest otevřeného přístupu⁷, včetně případné finanční účasti na úhradě poplatků za zpracování článků⁸ a budování institucionálních repozitářů a jejich zapojení do evropské i celosvětové sítě otevřených repozitářů;
- **podporovat a povzbuzovat autory**, aby si podrželi svá autorská práva, například využitím dodatku k vydavatelské smlouvě/CTA⁹, nebo licencí Creative Commons;
- **podporovat využívání časopisů a dalších publikací s otevřeným přístupem;**
- **podporovat a prosazovat politiky otevřeného přístupu** k publikovaným výsledkům výzkumu a vývoje financovaného z veřejných zdrojů.

K tomu AKVŠ ČR poskytne pracovníkům knihoven členských institucí podporu a poradí jim jak propagovat, podporovat a prosazovat otevřený přístup zejména

- organizováním seminářů za účasti zahraničních odborníků,
- podporou zahraničních cest pracovníků knihoven členských institucí zaměřených na získání nových poznatků a zkušeností a
- podporou propagační akce Open Access Week.

⁷ zlatá cesta otevřeného přístupu: publikování v otevřeně přístupných časopisech; zelená cesta otevřeného přístupu: auto-archivace v otevřených repozitářích

⁸ article processing charge

⁹ copyright transfer agreement